

RAPPORT

2

ELDSJÄL, KREATÖR
OCH STRATEG - ATT
LEDA KULTUR-
PROJEKT
29-30 september 2000
BRUNNSVIK &
GRANGÄRDE

Det handlar om lust...

... för att lyckas i ett kulturprojekt.

Kan man vara en brinnande eldsjäl och samtidigt hålla huvudet kallt?

Är det möjligt att både vara den kreative konstnären och den strategiske ledaren?

Det inger stora förhoppningar inför framtiden att se alla dessa lokala initiativ och alla de engagerade människor som ger sig tusan på att lyckas. Men att vara projektledare innebär alltför ofta utbrändhet och tappade lustar. Dels beroende på finansierings problem men också på att ledarrollen är komplicerad. Det är svårt att organisera och leda en grupp kreativa själar. Men det är många gånger avgörande för ett lyckat kulturprojekt.

På vägen från vision till succé måste verkligheten passeras och den är inte alltid så medgörlig. Det handlar mycket om att bejaka och att använda lusten.

Lasse Ernst

Seminariet dokumenterat av
Karl-Olof Andersson

Entusiasm och vilja i kulturen

Det andra seminariet i serien Lokal Kultur hölls i Brunnsvik och Grangärde i Dalarna.

I intensiva samtal utifrån lika och olika erfarenheter, möttes projektledare från hela landet. I denna dokumentation presenteras fyra av de kulturprojekt som diskuterades och några av eldsjälarna bakom dem.

Att brinna utan att förbrännas

- Som eldsjäl måste man kunna brinna utan att förbrännas eller förbränna andra. Det säger Lasse Övling, psykolog och terapeut och mycket aktiv i kulturföreningen Teaterskeppet i Västervik.

Teaterskeppet är en amatörteaterförening med cirka 300 medlemmar som jag var med och startade 1989, berättar Lasse Övling. Jag var ordförande ett tiotal år och ingår nu i produktionsgruppen.

Teaterskeppet har en stor och bred verksamhet och är välkänt i Västervik med omnejd. Föreningen spelar både klassiker och nyskriven dramatik, såväl talpjäser som musikalerna.

Egna festivaler

I början av mars arrangerar Teaterskeppet en festival med enbart egen producerade uppsättningar - 7 - 8 produktioner. Syftet är bl a att utbilda regissörer bland medlemmarna.

- Genom att utbilda regissörer, skådespelare, scenografer m fl försöker vi hela tiden bredda verksamheten. Det är ett sätt att se till att vi inte bli alltför beroende av ett fåtal personer utan kan leva vidare med hjälp av nya krafter.

Lasse Övling är särskilt stolt över barn- och ungdomsverksamheten.

- Från Stiftelsen framtidens kultur fick vi för fem år sedan pengar till en festival, där barn och ungdomar spelar teater för andra barn och ungdomar. Denna festival lever nu vidare varje år i samarbete med skolorna.

Sociala insatser

- Det speciella med Teaterskeppet är att jag och flera andra aktiva har en terapeutisk yrkesbakgrund, säger Lasse Övling. Jag jobbar mycket med behandling och terapi ute i företag.

Andra aktiva arbetar med människor på olika sätt. Dessa kunskaper och erfarenheter använder vi också i teaterarbetet. Lasse Övling ger exempel:

- Vi arbetar till exempel med improvisationer där deltagarna får ge uttryck åt avgörande livserfarenheter, ibland traumatiska händelser. De får lyfta fram sina erfarenheter och bearbeta dem så att vi sedan tillsammans kan gestalta något utifrån dem.

- Människor som kommit från mycket tuffa förhållanden och varit nästintill utslagna har sökt sig till oss för att få gemenskap. De har levt upp genom deltagande i teaterprojekt av olika slag och många har stannat kvar i verksamheten. Det är fantastiska människor.

Dessa resultat har lett till att de sociala myndigheterna har vänt sig till Teaterskeppet för att få hjälp med att rehabilitera och aktivera människor med olika problem.

Självfinansierande

Trots de stora insatser som Teaterskeppet gör för det sociala livet i Västervik med omnejd får föreningen inga bidrag till den löpande verksamheten från kommunen.

- Vi är beroende av projekt pengar, men de är osäkra och ansökningsförfarandet kräver ofta mycket tid och arbete.

En del inkomster får man genom att sälja in kompetens och sitt engagemang.

- Vi gör vissa produktioner - programinslag till möten, kurser, konferenser, jubileer och invigningar - vi samarbetar med och säljer till föreningar, företag och organisationer. Det blir en form av sponsorstöd samtidigt som sponsorerna själva får något för pengarna. Det är vår största inkomstkälla.

Svår balansgång

Efter att ha hört om det enorma ideella arbete som Lasse Övling och andra bland de mest aktiva i Teaterskeppet gör funderar man hur de klarar den svåra balansgång, som han nämnde inledningsvis "att brinna utan att förbrännas".

- Det finns inget enkelt svar på den frågan, säger Lasse. Den måste man hantera tillsammans med sina närmaste och tillsammans i sitt nätverk.

- Man måste också, fortsätter han, se och erkänna sina egna drivkrafter. En sak som har drivit mig - mera tidigare än nu - har varit en önskan att vara behövd och sedd. Och det är ju en ganska farlig drivkraft om man inte är uppmärksam på den. Man måste ha kompisar som man kan prata med och som kan hjälpa till att sätta stopp om det blir nödvändigt.

Vem tar stafettpinnen?

- Tältet finns kvar och grejerna finns arkiverade och kan plockas fram igen.

Jag är här mycket i förhoppningen om att projektet ska bli som en stafettpinne, som förs vidare. Det säger Anita Graffman, projektledare för Världstältet.

- Tältet kan fyllas med vilket innehåll som helst så länge det handlar om sådant som kan göra att människor förstår varandra bättre.

Anita Graffman är konstnär och formgivare. Hennes intresse för arbete nära människor går tillbaka till ungdomen på 1950-talet, då hon arbetade med barn och ungdomar från New Yorks slum.

Emotionell sorg

- Ur min ungdoms engagemang och ett långt livs erfarenhet uppräckt jag att det finns en stor grupp invandrarkvinnor, särskilt i städerna, som lever mycket isolerat.

Jag fann ingen kvinnogemenskap över språk- och färggränserna, fortsätter Anita Graffman.

- De är väldigt ensamma. Ur den emotionella sorg som jag såg i deras ansikte började jag fundera på vad dom kan och fann att de inte är så olika oss.

Anita Graffman bestämde sig för att försöka föra samman kvinnor med olika etnisk bakgrund och ur olika nationaliteter till ett stort kulturprojekt. Det blev Världstältet.

Stockholms hetaste mötesplats

Kvinnorna samlades i systugor och föreningslokaler och gjorde textila bilder, som växte fram ur deras egna minnen och erfarenheter. I Galärparken på Djurgården i Stockholm restes ett stort tält där bilderna samlades. Tältet blev sedan en mötesplats med samtal, sång, dans, workshops mm. "Stockholms hetaste mötesplats", skrev en tidning.

- Vi startade 1995 inför Kulturhuvudstadsåret 1998 och vi hade hoppats få stöd därifrån. Men det fick vi inte. Projektet kunde istället genomföras tack vare bidrag från Stiftelsen framtidens kultur. Sedan tillkom stöd från bl a Stockholms stad och kringliggande kommuner, Landstinget m. fl.

- Jag har mycket spännande erfarenheter av de flickor och kvinnor som vi arbetade med, berättar Anita Graffman. Kvinnor som inte hade kunnat säga något på svenska kunde till slut både tala offentligt och skriva om sina grejer.

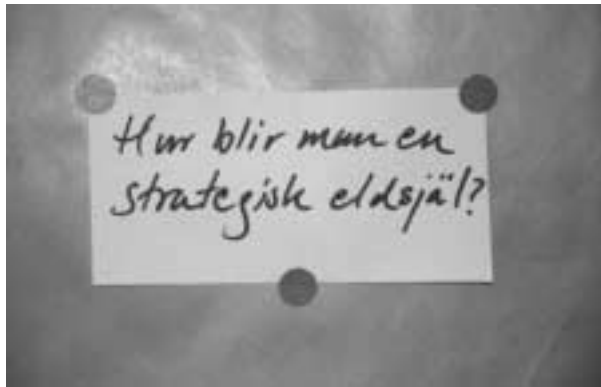
Barnsoldater

Anita Graffman ger exempel på vilka hemska erfarenheter som kunde komma fram i arbetet med Världstältet och hur hela familjerna engagerades.

- När vi började gick kvinnorna hem och talade med sina män. Vid ett tillfälle skickade män från Eritrea med ett fotografi för att visa vad familjerna hade flytt ifrån. Det var en bild på några småkillar i öknen som bar på tomma säckar. Det var barnsoldater. Säckarna sov de i, men dessa var också svepningar. När de dödades sveptes de i säcken och grävdes ned där de föll.

- Vi hade också problem med männen. Det var mycket känsligt när deras hustrur och döttrar skulle gå utanför hemmen. Männen kom först och undersökte vad det handlade om innan de gav sitt nådiga godkännande.

”Det är vår förhoppning att tältiden får leva vidare, flytta till andra platser och där fyllas med ett lika angeläget innehåll”, skriver Anita Graffman i inledningen till den utsökta skriften - ett konstverk i sig - där en del av invandrarkvinnornas verk presenteras.

Magisk kväll i Norrköping

Ett historiskt skepp som kommer upp från botten till ytan på Motala Ström, byggnadskranar som dansar balett, en staty av författaren Moa Martinsson som flyger upp i himlen. Det var några inslag under en magisk kväll i Norrköping.

Bakom detta spännande och märkliga arrangemang stod Stadsföreställningar med eldsjälarna, musikern Tuomo Haapala och skådespelerskan och regissören Ann-Cathrine Frödö som drivande krafter.

Ann-Cathrine berättar: - Tuomo Haapala fick idén till Stadsföreställningar när han promenerade längs Stockholms Ström. Han knackade på räcken, kedjor och pelare och plötsligt uppstod musik ur staden själv. Det blev början till en Stadsföreställning vid Vattenfestivalen i Stockholm. Sedan har det fortsatt i andra städer.

Samarbetade med föreningar

I Norrköping engagerades Stadsföreställningar till en kulturkväll med en budget på tre miljoner.

- Vi började med att inventera vilka resurser det fanns i det lokala föreningslivet som vi kunde använda oss av. Ur samarbetet med föreningarna uppstod märkliga ting, här är några exempel:

- Atletklubben, som alltså är kroppsbyggare, åtog sig att dra en stor flotte med hela Norrköpings symfoniorkester spelande uppför Strömmen.
- Dykarklubben arrangerade så att ett skepp kunde stiga upp ur vattnet. Det skedde med hjälp av pontoner och soldater från ingegörstrupperna i Eksjö.
- Klättrarklubbens medlemmar uppförde en ”klätterbalett” på fasaderna kring de gamla fabriksbyggnaderna i Norrköpings unika industrilandskap.

13 000 åskådare

- Kranförare ställde upp gratis på sin fritid, fortsätter Ann-Cathrine att berätta. Det blev både en ”krandans” och en mystisk himmelsfärd för Moa Martinssonstatyn. Nåja, det

var en att-rapp som lättade från sin sockel. Den riktiga statyn står kvar på sin plats på andra sidan Strömmen från den gamla YFA-fabriken och fängelset sett.

Hela 13 000 betalande åskådare såg den magiska föreställningen, som spelades upp under loppet av en timme och 45 minuter. Efter Norrköping har stadsföreställningar dragit vidare till bl a Helsingfors och fler som så önskar kan få en egen föreställning.

Ann-Cathrines fängslade presentation visade både på projektets oanade möjligheter och på de problem man stöter på. Noggrann organisation och förberedelser i kombination med entusiasm och förankring i det befintliga lokala livet, är en förutsättning för att lyckas. Öppna sinnen för att se att alla på något sätt kan medverka, är det som kännetecknar Tuomos och Ann-Cathrines arbetsätt.

Hantverkare på Nätet

- Helt plötsligt har ett verktyg som varit förbehållet teknologerna och teknikfantasterna blivit humaniserat.

En teknik som man kanske trodde skulle fjärma människor ifrån varandra kan istället användas för att föra dem samman.

Det säger Anita Carlsson, informatör på Brunnsviks Folkhögskola och aktiv i ett projekt där hantverkare i Grangärdebygden bjuder ut sina produkter på internet. Anita berättar om projektet för seminariedeltagarna, som har samlats i den vackra sockenstugan i Grangärde.

IT-projektet genomförs av ett kooperativ som heter Grangärde Hantverkare. Medlemmarna har skapat en egen hemsida där de visar upp sig själva och sina produkter. Sedan har fler hantverkskooperativ i Bergslagen anslutit sig till hemsidan.

- Ett viktigt skäl till att de gick tillsammans och bestämde sig för att gå ut på nätet är att de lever i en bygd med minskande befolkning, säger Anita Carlsson. De vill försörja sig på den plats där de bor och ser det här som en möjlighet att öka sina inkomster - och framför allt att synliggöra sig själva.

Tror på möjligheterna

- Även om de flesta deltagarna inte visste så mycket om mediet som sådant och tekniken så tror de mer och mer på dess möjligheter och de får nya idéer till hur de ska använda den, fortsätter Anita Carlsson. Hantverkarna har valt att göra en personlig hemsida, som kan bli en mötesplats för människor. Därför presenterar de inte bara sina produkter utan också sig själva och varför de har valt att bo i Grangärdebygden på sin hemsida.

Ut i världen

- Vi har också blivit ett del av ett större nätverk med hantverkskooperativ på olika håll i landet. - Nu diskuterar vi att gå ut på nätet, inte bara på svenska utan också på engelska, tyska, franska och spanska för att nå människor i andra delar av världen, slutar Anita Carlsson.

Nya projekt

Efter seminariet i Brunnsvik och Grangärde har nya nätverk bildats. Deltagarna fortsätter samtalet och förhoppningsvis är de stärkta i sin roll och har funnit ny energi och lust. Att mötas för att diskutera sina erfarenheter är nödvändigt för framtida lyckade lokala kulturprojekt. I gruppsamtal framkom många viktiga synpunkter om ledarrollen och kulturprojektet.

- Våga förändring
- Hitta struktur av gemenskap
- Finn samarbetspartners
- Definiera målet
- Kompetens nödvändigt för att lyckas
- Öppenhet inom projektet och utåt
- Ekonomisk medvetenhet
- Se långsiktigt
- Var flexibel
- Värna om den kreativa miljön
- Våga satsa utan pengar
- Var visionär med målinriktning

Utbildning eller fortbildning behövs. Det tycker seminariets deltagare. Här nämns så konkret innehåll som "att ansöka om pengar", "att leda och entusiasmera". Man kan inte utbilda till att bli eldsjäl men man kan fortbilda eldsjälar.

Seminarie serien LOKAL KULTUR fortsätter med

FÖRORTEN ÄR OCKSÅ EN HEMBYGD.
SKAPANDE OCH TILLHÖRIGHET
13-14 oktober Rinkeby & Orminge

MÖTET MED NÅGOT ANNAT.
OM REGIONALITET OCH LOKAL IDENTITET.
23-24 november Ystad

För 2001 planeras följande teman:

FORNBYAR OCH KULTURARV

BARN OCH UNGDOM -
BORTGLÖMDA I DEN LOKALA KULTUREN?

FESTIVALEN, JIPPO ELLER
UTVECKLINGSSTRATEGI?

anmälan / information

Lasse Ernst - Projektledare
Anie Edéus - Projektsekreterare
LOKAL KULTUR
Vickleby bygata 12
386 93 Färjestaden
Tel: 0485 - 366 60
Fax: 0485 - 366 70
lokalkultur@framtidenskultur.se
www.framtidenskultur.se/lokalkul